

YERLARNING MELIORATIV HOLATINI YAXSHILASHDA ZOVURLAR ROLI

O‘.Qalandarov, S.Olloniyozov, D.Toirov TIQXMMI magistrantlari

Annotatsiya

Ushbu maqolada, mamlakatimizning asosiy tabiiy boyligi bo‘lmish yer resursidan samarali va oqilona foydalanishda zovurning ahamiyati hamda kamchiligi ko‘rib chiqilgan

1-rasm. Zovurlarni tozalash va rekanstruksiya jarayoni.

suv tejamkor suv texnologiyalarini qo‘llashni taqazo etmoqda. Ammo o‘z yechimini kutayotgan bir qator muammolar borki, ular O‘zbekiston qishloq va suv xo‘jaligini belgilab beradi. Yana shuni ta‘kidlash kerakki, mamlakatimiz sug‘oriladigan maydonlari suv ta‘minotini yaxshilash, har bir gektar sug‘oriladigan maydondan olinadigan hosil miqdorini ko‘paytirish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Hozirgi kunda sohada amalga oshirilayotgan islohotlar natijalarini tahlil qilish kelgusida eng muhim chora-tadbirlarni belgilab olish uchun eng muhim omillardan biri bo‘lib xizmat qiladi. Mamlakatimizda irrigatsiya va melioratsiya tadbirlarining barcha xarajatlari to‘liq davlat byudjeti hisobidan qoplanmoqda. Bu esa o‘z navbatida qishloq xo‘jaligi ekinlaridan mo‘l hosil olishda muhim omil bo‘lmoqda.

Qishloq xo‘jaligi ekin maydonlari har yili davlat byudjetidan sug‘oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash uchun 400 milliard so‘mdan ziyod mablag‘ ajratilmoqda. O‘zbekistonni 2017-2021-yillarda yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasida barcha sohalar qatori qishloq xo‘jaligini ham modernizatsiya qilish borasida eng muhim vazifalarni aniq belgilab, ularni izchil amalga oshirib borayotganimiz sohadagi ulkan

2-rasm. Zovurlarni tozalash.

Bugungi kunda respublikamizda qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga bo‘lgan talab kun sayin ortib bormoqda. Mamlakatimizning ichki bozoridan tashqari eksport bozorida ham O‘zbekiston qishloq xo‘jalik mahsulotlariga talab ancha katta. Bu hol sohani rivojlantirish va sug‘orma dehqonchilikda suvdan oqilona foydalanishni, sug‘orish tarmoqlarining foydali ish ko‘effitsientlarini oshirishni hamda

muvaffaqiyatlarga asos bo'lib xizmat qilmoqda. 2018-2019-yillarda irrigatsiya tarmoqlarini rivojlantirish va sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash bo'yicha davlat dasturiga muvofiq, shu yil va kelgusi bir yilda 1 ming 86 kilometr uzunlikdagi kanallar betonlashtirilib, 661 kilometr lotoklar yangidan bunyod etiladi. Shuningdek, 109 ta yirik gidrotexnik

inshootlar quriladi va yangi nasos stansiyalari o'rnatiladi. Ana shu tadbirlarini amalga oshirish natijasida 1 million 200 ming gektar yerning suv ta'minoti yaxshilanadi. Eng asosiysi, yiliga 1 milliard 700 million kub metr suv tejaladi va 600 ming gektar yerning meliorativ holati yaxshilanadi [1].

Zamonaviy agrotexnologiyalarni takomillashtirish va ularni qishloq xo'jaligining ishlab chiqarish kabi yo'nalishida joriy etish, yer-suv resurslaridan oqilona foydalanish, yer unumdorligini oshirish va mo'l hosilga ega bo'lishga turtki bo'ladi. Sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilashda kollektor-zovur tizimlarining o'rni sezilarli darajadadir hamda zovurlarning samarali va yaxshi ishlashini ta'minlash zarurdir. Ochiq kollektorlarni ekskavator yordamida tozalashdan maqsad yer osti suvlarining ko'zini ochish bo'lsada, suv to'la kollektorni tozalash jarayonida esa aksincha, bir qator kamchiliklarga egadir.

Kollektor-zovurlar tizimlardan foydalanishlar shuni ko'rsatadiki, ularni loyqalar bilan ifloslanishi natijasida, tizimning ish qobiliyatini keskin pasayishiga olib keladi [3].

Yer osti suvlarining sathi o'simliklar ildizlarigacha ko'tarilishi oqibatda qishloq xo'jalik ekinlarining hosildorligi kamayishiga sabab bo'lmoqda. Zovurlarni tozalashda qo'llanilib kelinayotgan PDT-125 agregati kompleks to'plamdan iboratdir. Uning asosiy kamchiligi qimmatbaho texnikalar, shlanglar va nasos qurilmalaridan foydalanish va eng asosiysi juda ko'p miqdorda suvni talab etishi, hamda agregatning 100 m gacha zovur quvurini tozalash imkoniyati bilan chegaralanganligidir.

Xulosa

Bu kamchiliklarni bartaraf etish uchun kollektor-zovur tizimlarini tozalash va yuvish uchun mexanizatsiya vositalari hamda tavsiyalar ishlab chiqish zarurligi suv xo'jaligi ishlari majmuasining muhim va dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi;

K-3 tizimlarini doimiy ravishda tozalab borish;

Kerakli texnikalarni sotib olish va mavjudlarini ta'mirlab foydalanish;

Yangi innovatsion tavsiyalarni qo'llab-quvvatlash zarur;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qishloq xo'jaligi xodimlari kuniga bag'shlangan tabrigi nutqi.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —Qishloq xo'jaligida islohotlarni chuqurlashtirishning eng muhim yo'nalishlari to'g'risidagi farmoni 24-mart 2003-yil.

3. S.T.Vafojev., T.U.Usmonov., A.Sulaymonov —Yopiq gorizontall drenajlarni himoyalash vositalaril, —O'zbekiston qishloq xo'jaligil jurnali, 6-son 2001-yil 55-56 bet.